

Encyklopedia Solidarności

<https://encysol.pl/es/encyklopedia/hasla-rzeczowe/24304,Niezalezna-Oficyna-Studentow.html>
2023-03-22, 06:35

Niezależna Oficyna Studentów

Niezależna [Oficyna](#) Studentów, wydawnictwo niezależne założone wiosną 1981 w środowisku NZS UJ. Inicjatywa pojawiła się w naturalny sposób razem z rozpoczęciem działalności i dostępem do własnej poligrafii, m.in. dzięki otrzymaniu od władz UJ powielacza białkowego. Nazwa i pomysł wynikły w trakcie dyskusji środowiska kilkunastu osób, gł. związanych z redakcją „Biuletynu NZS”, m.in. Marcina Lembasa, Wojciecha Modelskiego, Aleksandra Galosa, Mariusza Kalinowskiego, Katarzyny Zimmerer, Bartłomieja Sienkiewicza, Ewy Broel i in. Początkowo publikowano tylko druki, ulotki i pisma na potrzeby NZS, m.in. 1-4 IV 1981 organizacja poligraficznej obsługi I Zjazdu NZS w Krakowie. Nazwa NOS nawiązywała do wywodzącej się z SKS Krakowskiej Oficyny Studentów.

Wiosną 1981, po kryzysie bydgoskim i przygotowaniach do strajku generalnego III 1981, inicjatywę wydawania książek podjęli związani z tym środowiskiem Zdzisław Jurkowski, Artur Wroński i Marek Szczur-Sadowski. Pierwszą wydaną książką było dzieło Wieniedikta Jerofiejewa *Moskwa-Pietuszki*. Od VI 1981 Z. Jurkowski i A. Wroński przejęli prowadzenie wydawnictwa. Latem 1981 druk na potrzeby krakowskiego wydawnictwa niezależnego Krzyż Nowohucki, na podst. dostarczonych materiałów, m.in. książki *Zbrodnia katyńska w świetle dokumentów z przedmową gen. Władysława Andersa* oraz dla Wydawnictwa KOS. Wtedy też zbudowanie własnej sieci kolportażu oraz nawiązanie kontaktów z drukarniami w państwowych zakładach lub instytucjach mających własny sprzęt poligraficzny (tzw. dojścia). Pieniądze uzyskane ze współpracy z Krzyżem Nowohuckim stały się podstawą do rozwinięcia samodzielnej działalności wydawniczej (IX-X 1981). Nie stworzono ciała konsultującego profil wydawniczy. Część publikacji sygnowana jako NOS „Czekając”. Druk gł. literatury pięknej, oprócz W. Jerofiejewa, m.in. w kolejnych tomach, w sumie 4 edycje: Witolda

Gombrowicza: *Dzienniki 1953–1958, 1957–1961, 1961–1966, Na kuchennych schodach. Szczur*; Alfreda Jarry'ego, *Ubu król czyli Polacy*, Stefana Żeromskiego *Na probostwie w Wyszku*. Wydawano też publicystykę: Józefa Tischnera *Polski kryzys pracy; Rewolucjoniści, rewolucja, spadkobiercy*; dzieła historyczne: Leona Wasilewskiego, *Józef Piłsudski. Jakim Go znałem*; Zygmunta Zaremby, *Historia dwudziestolecia*. 1981 wydrukowano także niesygnowany wybór dokumentów dot. masakry na Wybrzeżu (XII 1970), jako przedruk z „Biuletynu NZS” 1980, nr 7: *Grudzień 70. Wydanie specjalne*.

Do 13 XII 1981 NOS drukował sygnowane przez siebie książki zwykle w nakł. 1000–3000 egz. Z wydawnictwem w różnych formach współpracowało kilkanaście osób. Od jesieni 1981, w okresie strajków studenckich, NOS obsługiwał poligrafię strajkową na UJ drukując potrzebne materiały, ulotki i pisma dla wielu organizacji uczelnianych NZS, m.in. dla Państwowej Wyższej Szkoły Teatralnej, Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie, Politechniki i Akademii Rolniczej tamże. Materiały, gł. papier oraz wydrukowane książki, przechowywano m.in. w lokalach NZS, gł. w budynku przy ul. Straszewskiego.

Tak zwane dojścia w drukarniach pozwoliły na wysoką jakość techn. edycji, gł. w technice offsetowej lub na powielaczach białkowych. Korzystano z oficjalnych zakładów poligraficznych i maszyn, m.in. w PAN przy ul. św. Jana, w zakładzie poligraficznym UJ oraz na ul. Grabińskiej, ul. Zakopiańskiej, ul. Krótkiej i in. Wykorzystywano także powielacze posiadane przez NZS, m.in. z WSP. W sumie drukowano na 4–5 powielaczach. Z NOS współpracowali m.in. drukarze Madej (imię nieznane) i Kazimierz Pawlak.

Papier i materiały do druku kupowano pocz. oficjalnie. Od IX 1981, po wprowadzeniu ograniczeń, zaczęto zdobywać je poprzez nielegalne zakupy na czarnym rynku, opłacając osoby mające dostęp do tych zasobów. Skład i oprawę książek prowadzono we własnym zakresie, korzystając z pomocy osób z NZS, także podczas strajku jesienią 1981.

Dzięki ogromnemu zapotrzebowaniu na publikacje drugiego

obiegu wydawnictwo zyskało spore środki finansowe, z których część, ok 15%, ok 10–20 proc. dochodów, jak deklarowano wówczas, miała być przeznaczana dla NZS UJ. W kolportażu wykorzystywano gł. kontakty nawiązane za pośrednictwem NZS, co pozwalało również na kolportaż książek poza Krakowem. Sprzedaż na uczelniach, w akademikach, w lokalu NZS przy ul. Gołębiej oraz w sklepiku w ZR Małopolska NSZZ „S” a także na Rynku Głównym.

Wydawnictwo, choć autonomiczne, związane było cały czas z NZS UJ. Współpracowano także ze środowiskiem kontrkulturowym skupionym wokół Tadeusza Drwała.

Wydawnictwo nie podlegało widocznym represjom ze strony SB, choć starała się ona jednak ograniczyć jego działalność. W nocy 5/6 IX 1981 włamanie do lokalu NZS przy ul. Gołębiej 6 i kradzież maszyn do pisania oraz przechowywanego tam 1000 egz. nakł. książki *Rewolucjoniści, rewolucja, spadkobiercy*, która zawierała przedruki z kwartalnika politycznego „Aneks” oraz paryskiej „Kultury”. Sprawiało to wrażenie kombinacji operacyjnej SB. Z. Jurkowski i A. Wroński byli w tej sprawie przesłuchiwani przez MO, jednak bez dalszych konsekwencji.

3 I 1982 zatrzymanie i internowanie Z. Jurkowskiego oraz A. Wrońskiego pokrzyżowały plany kontynuacji działalności NOS. VII 1982 po wyjściu z obozu internowania Z. Jurkowski i A. Wroński organizowali podziemne zaplecze poligraficzne NZS i wznowili działalność wydawniczą pod nową nazwą Wydawnictwo X. Udało się odzyskać większość ukrytych zapasów papieru i książek.

Henryk Głębocki

[Kraków Region Małopolska](#)

[Poprzedni](#)
[Następny](#)

[Zgłoś błąd lub potrzebę uzupełnienia](#)